

AD SEXTUM dicendum, quod ex hoc quod forma non habet materiam partem sui, sequeretur quod ei creari competeret, si proprie fieri posset sicut res per se subsistens.

AD SEPTIMUM dicendum, quod licet anima rationalis habeat materiam in qua sit, non tamen educitur de potentia materiæ, cum ejus natura supra omnem materialem ordinem elevetur: quod ejus intellectualis operatio declarat. Et iterum hæc forma est res per se subsistens, cum corrupto corpore, maneat.

AD OCTAVUM dicendum, quod forma, quæ est generationis terminus, erat in materia ante generationem completam, non in actu, sed in potentia. Non est autem inconveniens duorum contrariorum unum esse actu et aliud in potentia.

Et per hoc patet responsio AD NONUM. Nam Anaxagoras non ponebat formas actu præexistere in materia, sed latere.

AD DECIMUM dicendum, quod forma præexistit in materia imperfecte; non quod aliqua pars ejus sit ibi in actu, et alia desit; sed quia tota præexistit in potentia, et postmodum tota producit in actu.

Et per hoc etiam patet responsio AD UNDECIMUM; patet enim quod non perficitur esse formæ in materiam alio exteriori addito, quod in potentia materiæ non esset.

AD DUODECIMUM dicendum, quod esse in potentia et esse in actu non dicunt diversos modos accidentales, ex quorum diversitate alteratio proveniat, sed substantiales. Nam etiam substantia dividitur per potentiam et actum (1), sicut et quodlibet aliud genus.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod forma accidentaliter agit in virtute formæ substantialis quasi instrumentum ejus; sicut etiam in II de Anima (com. 1) calor ignis dicitur esse instrumentum virtutis nutritivæ; et ideo non est inconveniens, si actio formæ accidentalis ad formam substantialem terminetur.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod etiam in semine calor seminis agit ut instrumentum virtutis animæ, quæ est in semine; quæ quidem licet imperfecta sit, tamen est impressio quædam animæ perfectæ relicta: est enim in semine ab anima generantis, et agit etiam in virtute corporis cœlestis ejus est quasi instrumentum; et propter hoc non dicitur quod semen generet, sed quod anima et sol.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod animalia generata ex putrefactione sunt minoris perfectionis aliis animalibus; unde in eorum generatione efficit vis cœlestis corporis inferiori materiæ impressa, quod in generatione animalium perfectorum facit eam vis cœlestis cum virtute seminis.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod licet mulus non sit similis equo vel asino in specie, est tamen similis in genere proxi-

(1) *Al.* in actu.

mo: ratione cujus similitudinis ex diversis species quasi media generatur.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod sicut virtus divina, scilicet primum exemplaris, non excludit actionem virtutis naturalis, ita nec prima exemplaris forma, quæ est Deus, excludit derivationem formarum ab aliis inferioribus formis, quæ ad sibi similes formas agunt.

Et per hoc patet responsio AD DECIMUMOCTAVUM. Nam Boetius (loc. cit.) intelligit formas quæ sunt in materia, provenire ex formis quæ sunt sine materia, sicut a primis exemplaribus, non sicut a proximis.

AD DECIMUMNONUM dicendum, quod esse per creationem dicitur, inquantum omnis causa secunda dans esse, hoc habet inquantum agit in virtute primæ causæ creatantis; cum esse sit primus effectus nihil aliud præsupponens.

AD VICESIMUM dicendum, quod forma naturalis, quæ est in materia, non potest reduci ad formam per se existentem ejusdem speciei, cum forma naturalis habeat materiam in sui ratione; sed reducit ad formam per se existentem, sicut dictum est.

ARTICULUS IX. — *Utrum anima rationalis educatur in esse per creationem, vel per seminis traductionem.*

Nono quaeritur, utrum anima rationalis educatur in esse per creationem, vel per seminis traductionem. Et videtur quod propagetur cum semine. Dicitur enim Gen., XLVI, 26: *Cunctæ animæ quæ ingressæ sunt cum Jacob in Ægyptum, et egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum, sexaginta sex.* Sed nihil egreditur de femore patris, nisi per seminis traductionem. Ergo anima rationalis traducitur cum semine.

2. Sed diceretur, quod ponitur pars pro toto, id est anima pro homine — Sed contra, homo est quid compositum ex anima et corpore. Si ergo totus homo ex femore patris egreditur, non solum corpus, sed etiam anima cum semine traducetur, ut prius.

3. Præterea, accidens traduci non potest nisi subjectum traducatur, eo quod accidens de subjecto in subjectum non transcat. Sed anima rationalis est subjectum peccati originalis. Cum ergo peccatum originale traducatur a parente in prolem, videtur etiam quod anima rationalis filii a parente traducatur.

4. Sed diceretur, quod peccatum originale, licet sit in anima sicut in subjecto, est tamen in carne sicut in causa; unde per carnis traductionem traducitur. — Sed contra, Roman., v, 12, dicitur: *Peccatum per unum hominem in mundum intravit, et per peccatum mors; et ita mors in omnes pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Glossa autem (Aug., lib. de pec. mer. et

remis., cap. x) exponit: *In quo homine peccatore, vel in quo peccato.* Non autem in illo peccato omnes peccassent, nisi illud unum peccatum in omnes tractum fuisset. Illud ergo unum peccatum quod in Adam fuit, in omnes traducitur; et sic anima illius, quæ peccati subiectum erat, traducitur in omnes.

5. Præterea, omne agens agit sibi simile. Sed omne agens agit per virtutem formæ. Ergo illud quod agit agens, est forma. Sed generans agens est. Ergo forma generati est per actionem generantis. Cum ergo homo generet hominem, et anima rationalis sit forma hominis; videtur quod anima rationalis sit per generationem, et non per creationem.

6. Præterea, secundum Philosophum in II Phys. (text. lxx), causa efficiens in suo (1) effectu incidit in idem specie. Sed homo sortitur speciem per animam rationalem. Ergo videtur quod id quod facit generans in genito, sit anima rationalis.

7. Præterea, filii simulantur parentibus propter hoc quod a parentibus propagantur. Simulantur autem parentibus filii, non solum quantum ad dispositiones corporales, sed etiam quantum ad dispositiones animæ. Ergo sicut corpora a corporibus, ita animæ ab animabus traducuntur.

8. Præterea, Moyses dicit, Levit., xvii, 19: *Animam omnem carnis in sanguine est.* Sed sanguis semine traducitur: præcipue cum sperma non sit nisi sanguinis decoctus. Ergo et anima cum semine traducitur.

9. Præterea, embrio antequam anima rationali perficiatur, habet aliquam operationem animæ; quia augetur et nutritur et sentit. Sed operatio animæ non est sine vita. Ergo vivit. Vitæ vero corporis principium est anima. Ergo habet animam. Sed non potest dici quod adveniat ei alia anima; quia tunc in uno corpore essent duæ animæ. Ergo ipsa anima quæ prius erat in semine propagata, est anima rationalis.

10. Præterea, diversæ animæ secundum speciem, constituunt diversas animas (2) secundum speciem. Si ergo in semine ante ipsam animam rationalem erat anima quæ non erat rationalis, erat ibi animal secundum speciem diversum ab homine; et sic ex illo non poterit homo fieri; quia diversæ species animalis non transeunt in invicem.

11. Sed dices, quod huiusmodi operationes animæ non conveniunt embrioni per animam, sed per aliquam virtutem animæ, quæ dicitur virtus formativa. — Sed contra, virtus supra substantiam radicitur; unde ponitur media inter substantiam et operationem, ut habetur a Dionysio (in xi cap. cœl. Hierar.). Si ergo est ibi virtus animæ, erit ibi anima substantia.

12. Præterea, Philosophus dicit in XVI de Animalibus (lib. II de Gen. animal., cap. iii), quod embrio prius vivit quam animal, et prius animal quam homo. Sed omne animal habet ani-

(1) Forte cum suo. — (2) Forte diversa animalia.

mal. Ergo prius est ibi aliqua anima quam sit ibi anima rationalis per quam homo est homo.

13. Præterea, secundum Philosophum (in II de Anima, com. vi), anima est *actus viventis corporis inquantum huiusmodi.* Sed si embrio vivit, et operationem vitæ exercet per huiusmodi virtutem formativam, ipsa virtus erit actus ejus inquantum est vivens. Ergo erit anima.

14. Præterea, ut dicitur in I de Anima (text. xiv), vivere inest omnibus viventibus per animam vegetabilem. Sed manifestum est embrionem vivere ante infusionem animæ rationalis, cum in eo operationes vitæ inveniantur. Ergo est ibi anima vegetabilis antequam sit anima rationalis.

15. Præterea, in II de Anima (text. xl et xli), improbat Philosophus quod augeri non est actus ignis sicut principalis agentis, sed magis animæ vegetabilis. Sed embrio ante adventum animæ rationalis augetur. Ergo habet animam vegetabilem.

16. Præterea, si non est ibi anima vegetabilis ante adventum animæ rationalis, sed virtus formativa; adveniente anima, illa virtus suam operationem non habebit; cum operatio quam illa virtus faciebat in embrione, sufficienter postmodum fiat in animali per animam. Ergo erit ibi otiosa; quod videtur esse inconveniens, cum nihil sit otiosum in natura.

17. Sed dices, quod illa virtus destruitur adveniente anima rationali. — Sed contra, dispositiones non destruantur adveniente forma, sed manent, et quodammodo tenent formam in materia. Sed illa virtus erat quædam dispositio ad animam. Ergo adveniente anima, illa virtus non destruitur.

18. Præterea, ex actione illius virtutis pervenitur ad introductionem animæ. Si ergo anima adveniente illa virtus destruitur, videtur quod aliquid agat ad sui destructionem; quod est impossibile.

19. Præterea, homo est homo per animam rationalem. Si ergo anima non exit in esse per generationem, nec erit verum dicere quod homo generetur; quod patet esse falsum.

20. Præterea, corpus hominis exit in esse per actionem generantis. Si ergo anima non exit in esse a generante, erit in homine duplex esse; unum corporis, quod facit generans; et aliud animæ, quod non facit; et sic ex anima et corpore non fit unum simpliciter, cum secundum esse differant.

21. Præterea, impossibile est quod actio unius agentis terminetur ad materiam, et alterius ad formam; alias ex forma et materia non esset unum simpliciter, cum unum factum sit per unum actionem. Sed actio naturæ generantis terminatur ad corpus. Ergo et terminatur ad animam, quæ est forma ejus.

22. Præterea, secundum Philosophum in XVI de Animalibus (II de Generat. animal., cap. iii, circa med.), principia quorum actiones non sunt sine corpore, cum corpore producuntur.

Sed actio animæ rationalis non est sine corpore; maxime enim intelligere esset sine corpore, quod patet esse falsum; non enim est intelligere sine phantasmate, ut dicitur in I et III de Anima; phantasma autem non est sine corpore. Ergo anima rationalis cum corpore traducitur.

23. Sed dicebat, quod anima rationalis indiget phantasmate in intelligendo quantum ad acquisitionem specierum intelligibulum, non autem postquam eas jam acquisivit. — Sed contra, homo postquam acquisivit scientiam, impeditur in actione intellectus læso organo phantasie. Hoc autem non esset, si intellectus post acquisitionem scientiæ, phantasmatis non indigeret. Indiget ergo eis non solum in acquirendo scientiam, sed etiam in utendo scientia acquisita.

24. Sed dices, quod impedimentum operationis intellectualis ex læsione organi phantasie provenit non ex hoc quod intellectus indiget phantasmatis in utendo scientia acquisita, sed ex hoc quod imaginatio et intellectus sunt in una essentia animæ; unde per accidens, imaginatione impedita, impeditur et intellectus. — Sed contra est quod conjunctio potentiarum in una essentia animæ est causa quare quando una potentiarum intenditur in suo actu, alterius actus remittitur; sicut quando aliquis attente videt, minus attente audit; et est etiam causa quare una potentiarum cessante a suo actu, alia in suo actu roboratur; unde cæci plerumque acutius audiunt. Non ergo propter hujusmodi conjunctionem contingeret quod propter impedimentum potentiæ imaginativæ impederetur actio intellectus, sed magis roboraretur.

25. Præterea, quicumque dat ultimum complementum operationi alicui, ille maxime operanti cooperatur. Sed si omnes animæ humanæ creantur a Deo, et ab ipso corporibus infunduntur, ipse dat ultimum complementum generationi quæ est ex adulterio. Ergo ipse cooperabitur adulteris; quod videtur absurdum.

26. Præterea, secundum Philosophum (in IV Meteor., II de Anima, text. xxxiv), perfectum unumquodque est quod potest sibi simile facere. Quanto ergo aliquid est perfectius, tanto magis potest sibi simile facere. Sed animæ rationales sunt perfectiores materialibus formis elementorum, quæ sibi similes formos producant. Ergo virtute animæ rationalis poterit anima rationalis produci per viam generationis.

27. Præterea, anima rationalis constituta est inter Deum et res corporales media; unde in libro de Causis (prop. II) dicitur, quod est creata in horizonte æternitatis et temporis. Sed in Deo generatio invenitur, similiter in rebus corporalibus. Ergo et anima, quæ est media, per generationem producitur.

28. Præterea, Philosophus in XVI de Animalibus (II de Generat. animal., cap. III) dicit, quod spiritus qui exit cum sper-

mate, est virtus principii animæ et est res divina; et tale dicitur intellectus; et ita videtur quod intellectus propagetur cum semine.

29. Præterea, in eodem lib. (cap. IV), Philosophus dicit, quod in generatione femina dat corpus, et anima est ex mare; et ita videtur quod anima sit per seminis propagationem, et non per creationem.

Sed contra est quod dicitur Isa., LVII, 16: *Omnem flatum ego feci*. Per flatum autem intelligitur anima. Ergo videtur quod anima creetur a Deo.

Præterea, in Psalm. XXXII, 15, dicitur: *Qui finxit singillatim corda eorum*. Non ergo una anima propagatur ex alia, sed omnes seorsum creantur a Deo.

Respondeo dicendum, quod circa hanc questionem antiquitus diversa dicebantur a diversis. Quidam namque dicebant, animam filii ex parentis anima propagari, sicut et corpus propagatur ex corpore. Alii vero dicebant, omnes animas seorsum creari; sed ponebant a principio eas extra corpora fuisse creatas simul, et postmodum corporibus seminatis conjungebantur, vel proprio motu voluntatis, secundum quosdam, vel Deo mandante et faciente, secundum alios. Alii vero dicebant, animas simul cum creantur, corporibus infundi. Quæ quidem opiniones, quamvis aliquo tempore sustinerentur, et quæ earum esset verior in dubium verteretur, ut patet ex Augustino (in X super Genes. ad litteram, cap. XXI et XXXI), et in libris quos scribit de origine animæ; tamen primæ duæ postmodum iudicio Ecclesiæ sunt damnatæ, et tertia approbata; unde dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus (cap. XIII): *Animas hominum non esse ab initio inter ceteras intellectuales naturas, nec simul creatas credimus, sicut Origenes fugit; neque cum corporibus per coitum seminantur, sicut Luciferiani et Cyrillus et aliqui latimorum presumptores affirmant. Sed dicimus corpus tantum per conjugii copulam seminari, ac formato jam corpore, animam creari et infundi*. Diligenter autem consideranti apparet rationabiliter illam opinionem esse damnatam quæ ponebat animam rationalem cum semine propagari, de qua nunc est questio; et hoc tribus rationibus potest videri ad præsens. Prima est, quia rationalis anima in hoc a ceteris formis differt, quod aliis formis non competit esse in quo ipsæ subsistant, sed quo eis res formate subsistant; anima vero rationalis sic habet esse ut in eo subsistens; et hoc declarat diversus modus agendi. Cum enim agere non possit nisi quod est, unumquodque hoc modo se habet ad operandum vel agendum, quomodo se habet ad esse; unde, cum in operatione aliarum formarum necesse sit communicare corpus, non autem in operatione rationalis animæ, quæ est intelligere et velle; necesse est ipsi rationali animæ esse attribui quasi rei subsistenti, non autem aliis formis. Et ex hoc

est quod inter formas, sola rationalis anima a corpore separatur. Ex hoc ergo patet quod anima rationalis exit in esse, non sicut formæ aliæ, quibus proprie non convenit fieri, sed dicuntur fieri facta quodam. Sed res quæ fit, proprie et per se fit. Quod autem fit, fit vel ex materia vel ex nihilo. Quod vero ex materia fit, necesse est fieri ex materia contrarietati subjecta. Generationes enim ex contrariis sunt, secundum Philosophum (lib. I de Gen. animal., cap. xviii, a med.); unde cum anima vel omnino materiam non habeat, vel ad minus non habeat materiam contrarietati subjectam, non potest fieri ex aliquo. Unde restat quod exeat in esse per creationem, quasi ex nihilo facta. Ponere autem quod per generationem corporis fiat, est ponere ipsam non esse subsistentem, et per consequens cum corpore corrumpi. Secunda ratio est, quia impossibile est actionem corporeæ virtutis ad hoc elevari quod virtutem penitus spiritualem et incorpoream causare possit; nihil enim agit ultra suam speciem; immo agens oportet esse præstantius patiente, secundum Augustinum (XII super Genes., ad litt., cap. xvi, circa medium). Generatio autem hominis fit per virtutem generativam, quæ organum habet corporale; virtus etiam quæ est in semine, non agit nisi mediante calore, ut dicitur in XVI de Animalibus (lib. II de Gen. animal., cap. iii); unde, cum anima rationalis sit forma penitus spiritualis, non dependens a corpore, nec communicans corpori in operatione, nullo modo per generationem corporis potest propagari, nec produci in esse per aliquam virtutem quæ sit in semine. Tertia ratio est, quia omnis forma quæ exit in esse per generationem, vel per virtutem naturæ, educitur de potentia materiæ, ut probatur in VII Metaph. (com. xxii). Anima vero rationalis non potest educi de potentia materiæ. Formæ enim quarum operationes non sunt cum corpore, non possunt de materia corporali educi. Unde relinquuntur quod anima rationalis non propagetur per virtutem generantis; et hæc est ratio Aristotelis (in XVI de Animalibus, ubi sup., cap. ii).

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in auctoritate inducta per synecdochem ponitur pars pro toto, id est anima pro toto homine; et hoc ideo quia anima est principalior pars hominis, et unumquodque totum videtur esse id quod est principalius in eo; unde totus homo videtur esse anima vel intellectus, secundum quod dicitur in IX Ethic., cap. iv.

AD SECUNDUM dicendum, quod totus homo egreditur de femore generantis, propter hoc quod virtus seminis de femore egredientis operatur ad unionem corporis et animæ, disponendo materiam ultima dispositione, quæ est necessitans ad formam; ex qua unione homo habet quod sit homo; non autem ita quod quælibet pars hominis per virtutem seminis causetur.

AD TERTIUM dicendum, quod peccatum originale dicitur peccatum totius naturæ, sicut peccatum actuale dicitur peccatum

personale; unde quæ est comparatio peccati actualis ad unam personam singularem, eadem est comparatio peccati originalis ad totam naturam humanam traditam a primo parente, in quo fuit peccati initium, et per cuius voluntatem in omnibus originale peccatum quasi voluntarium reputatur. Sic ergo originale peccatum est in anima inquantum pertinet ad humanam naturam. Humana autem natura traducitur a parente in filium per translationem carnis, cui postmodum anima infunditur; et ex hoc infectionem incurrit quod fit cum carne tradita una natura. Si enim non (1) uniretur ei ad constituendam naturam, sicut Angelus unitur corpori assumpto, infectionem non reciperet.

AD QUARTUM dicendum, quod sicut in natura Adæ erat natura omnium nostrum originaliter; ita et peccatum originale quod in nobis est, erat in illo peccato originali originaliter. Nam peccatum originale, ut dictum est, per se recipit natura, anima vero ex consequenti.

AD QUINTUM dicendum, quod homo generans generat sibi simile in specie per virtutem formæ suæ, scilicet animæ rationalis; non quod ipsa sit immediatum principium in generatione humana agens, sed quia vis generativa, et ea quæ in semine agunt, non disponent materiam, ut fieret corpus perfectibile anima rationali, nisi quatenus agerent ut instrumenta quædam rationalis animæ. Et tamen ista actio non potest pertinere ad factionem animæ rationalis, rationibus prædictis.

AD SEXTUM dicendum, quod generans generat sibi simile in specie, inquantum generatum per actionem generantis producit ad participandum speciem ejus; quod quidem fit per hoc quod generatum consequitur formam similem generanti. Si ergo forma illa non sit subsistens, sed esse suum sit solum in hoc quod uniatu ei cuius est forma; oportebit quod generans sit causa ipsius formæ, sicut accidit in omnibus formis materialibus. Si autem sit talis forma quæ subsistentiam habeat, et non dependeat esse suum totaliter ex unione ad materiam, sicut est in anima rationali; tunc sufficit quod generans sit causa unionis talis formæ ad materiam per hoc quod disponit materiam ad formam; nec oportet quod sit causa ipsius formæ.

AD SEPTIMUM dicendum, quod ipsam dispositionem corporis sequitur dispositio animæ rationalis; tum quia anima rationalis accipit a corpore; tum quia secundum diversitatem materiæ diversificantur et formæ. Et ex hoc est quod filii simulantur parentibus etiam in his quæ pertinent ad animam, non propter hoc quod anima ex anima traducatur.

AD OCTAVUM dicendum, quod quia anima est proprie actus corporis viventis, vivere autem est per calidum et humidum, quæ in animali per sanguinem conservantur; ideo dicitur quod

(1) *Al. deest non. Neutrū satisfaciit. Fortasse legendum: non uniretur ei ad constituendam naturam, sed sicut Angelus, etc.*

anima est in sanguine, ad designandum propriam dispositionem corporis, inquantum est materia perfecta per animam.

Ad nonum dicendum, quod circa embryonis vitam sunt aliqui diversimode opinati.

Quidam namque assimilaverunt in generatione humana progressum animæ rationalis progressui corporis humani, dicentes, quod sicut corpus humanum in semine est virtualiter, non tamen habens actu humani corporis perfectionem; quæ in distinctione organorum consistit, sed paulatim per virtutem seminis ad perfectionem huiusmodi pervenitur; ita in principio generationis est ibi anima, virtute quadam habens omnem perfectionem quæ postea apparet in homine completo, non tamen eam habens actu, cum non appareant animæ actiones, sed processu temporis paulatim eam acquirit; ita quod primo apparent in ea actiones animæ vegetabilis, et postmodum animæ sensibilis, et tandem animæ rationalis. Et hanc opinionem tangit Gregorius Nysenus in lib. quem facit de Homine. Sed hæc opinio non potest stare; quia aut intelligit quod ipsa anima secundum speciem suam existat a principio in semine, nondum habens perfectas operationes propter organorum defectum, aut intelligit quod in semine a principio sit aliqua virtus vel forma, quæ nondum habet speciem animæ; sicut nec semen habet speciem humani corporis, sed paulatim producit per actionem naturæ ad hoc quod ipsa eadem sit anima primo quidem vegetabilis, secundo sensibilis et deinde rationalis. Prima autem pars huius divisionis destruitur: primo quidem per auctoritatem Philosophi. Dicitur enim in II de Anima (com. x), quod potentia vitæ quæ est in corpore physico organico, cuius actus est anima, non est abiciens animam, sicut semen et fructus; ex quo datur intelligi, quod semen est ita in potentia ad animam quod anima caret. Secundo, quia cum semen nondum sit ultima assimilatione membrum assimilatum (sic enim ejus resolutio esset corruptio quadam), sed sit superfluitas ultimæ digestionis, ut dicitur in XV de Animalibus (lib. I de Gener. animal., capit. xix), nondum fuit in corpore generantis existens anima perfectum; unde non potest esse quod in principio sue decisionis sit in eo anima. Tertio, quia dato quod cum eo decideretur anima, non tamen potest hoc dici de anima rationali; quæ cum non sit actus aliquis partis corporis, non potest decido corpore decidi. Secundam etiam partem divisionis predictæ patet esse falsam. Cum enim forma substantialis non continue vel successive in actum producat, sed in instanti (alias opereretur esse motum in genere substantiæ, sicut est in genere qualitatis), non potest esse quod illa virtus quæ est a principio in semine, successive proficiat ad diversos gradus animæ. Non enim forma ignis in aere hoc modo inducitur ut continuo procedat de imperfecto ad perfectum; cum nulla forma substantialis suscipiat magis et minus;

sed solum materia per alterationem præcedentem variatur, ut sit magis et minus disposita ad formam. Forma vero non incipit esse in materia nisi in ultimo instanti alterationis.

Alii vero dicunt, quod in semine primo est anima vegetabilis, et postmodum ea manente, inducitur anima sensibilis ex virtute generantis, et ultimo inducitur anima rationalis per creationem, ita quod ponunt in homine esse tres animas per essentiam differentes. — Sed contra hoc est quod dicitur (in libro de Eccles. dogmatibus, cap. xv): *Neque duas animas dicimus esse in uno homine sicut et Jacobus et alii Syrorum scribunt, unam animalem qua animatur corpus et immixta sit sanguini, et alteram spiritualem quæ rationem ministret*. Et iterum impossibile est unius et ejusdem rei esse plures formas substantiales; nam cum forma substantialis faciat esse non solum secundum quid sed simpliciter, et constituat hoc aliquid in genere substantiæ, si prima forma hoc facit, secunda adveniens, inveniens subjectum jam in esse substantiali constitutum, accidentaliter ei adveniet; et sic sequeretur quod anima sensibilis et rationalis in homine corpori accidentaliter uniantur. Nec potest dici quod anima vegetabilis quæ in planta est forma substantialis, in homine non sit forma substantialis, sed dispositio ad formam; quia quod est de genere substantiæ, nullius accidens esse potest, ut dicitur in I Physic. (com. xvii).

Unde alii dicunt, quod anima vegetabilis est in potentia ad animam sensibilem et sensibilis est actus ejus; unde anima vegetabilis quæ primo est in semine, per actionem naturæ producit ad complementum animæ sensibilis; et ulterius anima rationalis est actus et complementum animæ sensibilis; unde anima sensibilis producit ad suum complementum, scilicet ad animam rationalem, non per actionem generantis sed per actum creantis; et sic dicunt quod ipsa rationalis anima in homine partim est ab intrinseco, scilicet quantum ad naturam intellectualem; et partim ab extrinseco, quantum ad naturam vegetabilem et sensibilem. Sed hoc nullo modo potest stare: quia vel hoc ita intelligitur quod natura intellectualis sit alia anima a vegetabili et sensibili, et sic redit in idem cum secunda opinione: vel intelligitur ita quod ex istis tribus naturis constituatur substantia animæ in qua natura intellectualis erit ut formale, et natura sensibilis et vegetabilis erit ut materiale. Ex quo sequitur quod cum natura sensibilis et vegetabilis sint corruptibiles, utpote de materia eductæ, substantia animæ humanæ non possit esse perpetua. Sequitur idem etiam inconveniens quod inductum est contra primam, scilicet quod forma substantialis successive educatur in actum.

Alii vero dicunt, quod embrio non habet animam, quousque perficiatur anima rationali; operationes autem vitæ quæ in eo apparent sunt ex anima matris. Sed hoc non potest esse: nam

in hoc vivitiam a non viventibus differunt quia vivitiam movent seipsa secundum operationes vitæ, quod de non viventibus dici non potest; unde non potest esse quod nutrirî et augeri, quæ sunt propriæ operationes viventis, sint in embrione a principio extrinseco, scilicet ab anima matris. Et præterea virtus nutritiva matris assimilaret cibum corpori matris, et non corpori embrionis; cum nutritiva deserviat individuo sicut generativa speciei. Et iterum sentire non posset esse in embrione ex anima matris.

Et ideo alii dicunt, quod in embrione non est anima ante infusionem animæ rationalis, sed est ibi vis formativa, quæ huiusmodi operationes vitæ in embrione exercet. Sed hoc etiam esse non potest; quia cum appareat esse in embrione ante ultimum complementum, diversæ operationes vitæ, non possunt esse ab una virtute: unde oportet quod sit ibi anima habens diversas virtutes.

Et ideo aliter est dicendum, quod in semine a principio suæ decisionis non est anima, sed virtus animæ; quæ fundatur in spiritu qui in semine continetur quod de natura sui spumosum est, et per consequens corporalis spiritus contentivum. Ista autem virtus agit disponendo materiam, et formando ad susceptionem animæ. Et sciendum, quod aliter est in generatione hominis vel animalis, et aliter in generatione aeris vel aquæ. Nam generatio aeris est simplex, cum in tota generatione aeris non appareat nisi duæ formæ substantiales, una quæ abijcitur et alia quæ inducitur, quod totum fit simul in uno instanti: unde ante introductionem formæ aeris semper manet ibi forma aquæ; nec sunt ibi dispositiones ad formam aeris. In generatione autem animalis apparent diversæ formæ substantiales, cum primo appareat sperma, et postea sanguis, et sic deinceps quousque sit forma hominis vel animalis. Et sic oportet quod huiusmodi generatio non sit simplex, sed continens in se plures generationes et corruptiones. Non enim potest esse quod una et eadem forma substantialis gradatim educatur in actum, ut ostensum est. Sic ergo per virtutem formativam quæ a principio est in semine, abjecta forma spermatis, inducitur alia forma; qua abjecta, iterum inducitur alia: et sic primo inducatur anima vegetabilis; deinde ea abjecta, inducatur anima sensibilis et vegetabilis simul; qua abjecta, inducatur non per virtutem predictam sed a create, anima quæ simul est rationalis sensibilis et vegetabilis. Et sic dicendum est secundum hanc opinionem, quod embrio antequam habeat animam rationalem, vivit et habet animam, qua abjecta, inducitur anima rationalis. Et sic non sequitur duas animas esse in eodem corpore, nec animam rationalem traduci cum semine.

Ad DECIMUM dicendum, quod embrio antequam habeat animam rationalem non est ens perfectum, sed in via ad perfectio-

nem; unde non est in genere vel specie nisi per reductionem, sicut incompletum reducit ad genus vel speciem completi.

AD UNDECIMUM dicendum, quod in semine a principio quamvis non sit anima, est tamen ibi virtus animæ, ut dictum est, quæ quidem virtus fundatur in spiritu qui in spermate continetur, et dicitur virtus animæ quia est ab anima generantis.

AD DUODECIMUM dicendum, quod embrio ante animam rationalem vivit et animam habet, ut dictum est, unde hoc argumentum concedimus.

Et similiter AD DECIMUMTERTIUM, DECIMUMQUARTUM, et DECIMUMQUINTUM.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod virtus formativa quæ in principio est in semine, manet adveniente etiam anima rationali; sicut et spiritus in quos fere tota substantia spermatis convertitur manent. Et illa quæ prius fuit formativa corporis fit postmodum corporis regitiva. Sicut etiam calor qui fuit dispositio ad formam ignis manet forma ignis adveniente, ut instrumentum formæ in agendo.

Et per hoc patet solutio AD DECIMUMSEPTIMUM et DECIMUMOCTAVUM.

AD DECIMUMNONUM dicendum, quod licet anima rationalis non sit a generante, unio tamen corporis ad eam, est quodammodo a generante, ut dictum est. Et ideo homo dicitur generari.

AD VICESIMUM dicendum, quod pro tanto in homine non est duplex esse, quia non est sic intelligendum corpus esse a generante et anima a create, quasi corpori acquiratur esse separatim a generante, et separatim animæ a create; sed quia creans dat esse animæ in corpore, et generans disponit corpus ad hoc quod huius esse sit particeps per animam sibi unitam.

AD VICESIMUMPRIMUM dicendum, quod duo agentia omnino disparata non possunt hoc modo se habere quod actio unius terminetur ad materiam, et alterius ad formam; hoc tamen contingit in duobus agentibus ordinatis, quorum unum est instrumentum alterius. Actio enim principalis agentis se extendit quandoque ad aliquid ad quod non potest se extendere actio instrumenti. Natura autem est sicut instrumentum quoddam divinæ virtutis, ut supra, art. 8, ad 14 arg., et art. 7 in corp., ostensum est. Unde non est inconveniens, si virtus divina sola faciat animam rationalem, actione naturæ se extendente solum ad disponendum corpus.

AD VICESIMUMSECUNDUM dicendum, quod intellectus in corpore existens non indiget aliquo corporali ad intelligendum, quod (1) simul cum intellectu sit principium intellectualis operationis, sicut accidit in visu: nam principium visionis non est visus tantum, sed oculus constans ex visu et pupilla. Indiget autem corpore tamquam objecto, sicut visus indiget pariete in quo

(1) *Id.* quod ad intelligendum.

est color : nam phantasmata comparantur ad intellectum ut colores ad visum, sicut dicitur in III de Anima (com. xviii). Et ex hoc est quod intellectus impeditur in intelligendo, leso organo phantasie : quia quamdiu est in corpore indiget phantasmatibus non solum quasi accipiens a phantasmatibus dum acquirit scientiam, sed etiam comparans species intelligibiles phantasmatibus dum utitur scientia acquisita. Et propter hoc exempla in scientiis sunt necessaria.

Et per hoc patet responsio ad VICESIMUMTERTIUM et VICESIMUMQUARTUM.

Ad VICESIMUMQUINTUM dicendum, quod illa ratio est Apollinaris, ut Gregorius Nyssenus dicit (lib. de Anima, cap. vi a med.). Decipiebatur autem in hoc quod non distinguebat operationem naturæ, quæ est generatio proles, cui Deus dat complementum, ab operatione voluntaria adulteri in qua peccatum consistit.

Ad VICESIMUMSEXTUM dicendum, quod anima, cum sit perfectior formis materialibus, posset sibi similem producere si anima rationalis posset produci aliter quam per creationem, quod esse non potest; et hoc provenit ex ejus perfectione, ut ex prædictis potest patere.

Ad VICESIMUM SEPTIMUM dicendum, quod in solo Deo potest esse una natura in pluribus suppositis; et ideo tibi solummodo potest esse generatio sine imperfectione mutationis et divisionis; unde nobiliores creaturæ, quæ sunt indivisibiles nec substantialiter transmutantur, sicut anima rationalis et Angelus non generantur; sed inferiores creaturæ, quæ sunt divisibiles et corruptibiles.

Ad VICESIMUMOCTAVUM dicendum, quod virtus illa quæ est in semine, a Philosopho vocatur intellectus, ut dicit Commentator (in VII Metaph., com. xxxi), propter quamdam similitudinem : quia sicut intellectus operatur absque organo, ita et illa virtus.

Ad VICESIMUMNONUM dicendum, quod verbum illud Philosophi est intelligendum de anima sensibili, non de rationali.

ARTICULUS X. — *Utrum anima rationalis sit creata in corpore.* (I part., quæst. cx, art. 4. et cxviii, art. 3; et III, dist. ii, quæst. vi, art. 3.)

Decimo queritur, utrum anima rationalis sit creata in corpore vel extra corpus. Et videtur quod sit creata extra corpus. Eorum enim quæ sunt idem secundum speciem, est idem modus procedendi in esse. Sed animæ nostræ sunt ejusdem speciei cum anima Adæ. Anima autem Adæ fuit extra corpus cum Angelis creata ut Augustinus dicit (VII super Genes. ad lit., cap. xxv et xxvii). Ergo et aliæ animæ humanæ extra corpus creantur.

2. Præterea, omne totum imperfectum est cui deest aliqua pars quæ ad ejus perfectionem pertinet. Sed animæ rationales

magis pertinent ad perfectionem universi quam etiam substantiæ corporales, cum substantia intellectualis sit nobilior corporali substantia. Si ergo animæ rationales a principio non fuerunt omnes creatæ, sed quotidie creantur cum corpora generantur; sequitur quod universum sit imperfectum, ex eo quod desunt sibi nobilissimæ partes ejus. Hoc videtur esse inconveniens. Ergo animæ rationales sunt a principio extra corpora creatæ.

3. Præterea, theatralibus ludis videtur esse simile, quod tunc universum destruat, quando ad ultimam perfectionem devenit. Sed mundus tunc finietur quando hominum generatio cessabit, et tunc completissima universi perfectio erit, si animæ simul creantur cum corpora generantur. Ergo secundum hoc divina gubernatio; quæ mundum regit, erit similis ludo; quod videtur esse absurdum.

4. Sed dices, quod nihil prohibet perfectioni universi deesse aliquid secundum numerum, cum tamen quantum ad omnes ejus species sit completum. — Sed contra, species rerum ex hoc quod quantum in ipsis est, perpetuitatem quandam habent, pertinent ad essentialem perfectionem universi, utpote per se intentæ ab universi auctore. Individua vero, quæ non habent esse perpetuum, pertinent ad quamdam accidentalem universi perfectionem, utpote non propter se intenta, sed propter speciei conservationem. Animæ autem rationales non solum secundum speciem sed etiam secundum singula individua perpetuitatem habent. Ergo si a principio omnes animæ rationales defuerunt; ita fuit universum imperfectum, ac si aliquæ species universi defuisent.

5. Præterea, Macrobius super somnium Scipionis (lib. I, parum post medium), duas portas in cælo posuit : unam deorum, et aliam animarum, in cancro scilicet, et capricorno; per quarum alteram animæ ad corpus descendebant. Sed hoc non esset, nisi animæ extra corpus in cælo crearentur. Ergo animæ extra corpora creatæ sunt.

6. Præterea, causa efficiens præcedit tempore suum effectum. Sed anima est causa efficiens corporis, ut dicitur in II de Anima (com. xxxvi). Ergo est ante corpus, et ita non creatur in corpore.

7. Præterea, in lib. de Spiritu et anima (cap. xiii, a med.) dicitur, quod anima antequam corpori uniatur, habet irascibilitatem et concupiscibilitatem. Sed hæc non possunt esse in anima antequam anima sit. Ergo anima est antequam corpori uniatur, et ita non creatur in corpore.

8. Præterea, substantia animæ rationalis tempore non mensuratur : quia, ut dicitur in lib. de Causis (prop. ii), est supra tempus; nec iterum mensuratur æternitate, quia hoc solius Dei est. In lib. etiam de Causis (loc. cit.) dicitur, quod anima est infra æternitatem. Ergo mensuratur ævo, sicut et angeli; et ita eadem est mensura durationis angeli et animæ. Cum ergo angeli

sint creati a principio mundi, videtur quod etiam animæ tunc sint creatæ, et non in corporibus.

9. Præterea, in ævo non est prius et posterius: alias a tempore non differret, ut quibusdam videtur. Sed si angeli ante animas essent creati, vel una anima post aliam crearetur, esset in ævo prius et posterius, cum mensura animæ sit ævum, ut ostensum est. Ergo oportet omnes animas simul creari cum angelis.

10. Præterea, unitas loci attestatur unitati naturæ: unde et diversorum corporum secundum naturam, diversa sunt loca. Sed angeli et animæ conveniunt in natura, cum sint substantiæ spirituales et intellectuales. Ergo animæ creatæ sunt in coelo empyreo, sicut angeli, et non in corporibus.

11. Præterea, quanto aliqua substantia est subtilior, tanto ei altior locus debetur: unde ignis locus altior est quam aeris vel aquæ. Sed anima est multo simplicior substantia quam aliquod corpus. Ergo videtur quod sit creata supra omnia corpora, et non in corpore.

12. Præterea, cujuslibet rei ultima perfectio est secundum quod est in proprio loco: cum non sit extra proprium locum nisi per violentiam quandam. Sed ultima perfectio animæ est in cœlesti habitatione. Ergo ibi locus est congruens naturæ ejus; et ita videtur quod ibi sit creata.

13. Præterea, Genes., II, 2, dicitur: *Requievit Deus die septimo ab omni opere quod patrarat*. Ex quo intelligi datur quod tunc Deus a novis creaturis creandis cessavit. Sed hoc non esset, si nunc quotidie animæ crearentur. Ergo animæ non creantur in corpore, sed creatiæ sunt a principio extra corpus.

14. Præterea, opus creationis præcedit opus propagationis. Hoc autem non esset, si simul animæ crearentur dum corpora propagantur. Ergo animæ ante corpora sunt creatæ.

15. Præterea, Deus omnia secundum justitiam operatur. Sed secundum justitiam non dantur diversa et inæqualia nisi illis in quibus aliqua inæqualitas meriti præexistit. Cum ergo in nativitate hominum circa animas multa inæqualitas attendatur: tum ex hoc quod quædam inveniuntur corporibus ad operationes animæ aptis, quædam vero inaptis; tum ex hoc quod quidam ex infidelibus nascuntur, alii vero ex fidelibus, qui per sacramentorum susceptionem salvantur: videtur quod inæqualitas meriti in animabus præcesserit: et sic videtur quod animæ fuerint ante corpora.

16. Præterea, ea quorum una est inceptio, videtur quod secundum esse dependeat ad invicem. Sed anima secundum esse suum non dependet a corpore, quod patet ex hoc quod corrupto corpore manet. Ergo nec anima simul incipit cum corpore.

17. Præterea, ea quorum unum impedit alterum, non naturaliter iniuntur. Sed anima impeditur a sua operatione a corpore: *corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam*, ut di-

citur Sapient., IX, 15. Ergo anima non naturaliter unitur corpori; et ita videtur quod prius fuerit corpori non unita quam uniretur.

Sed contra est quod dicitur in libro de Ecclesiasti. dogmaticis (cap. XIII), quod animæ ab initio inter ceteras intellectuales creaturas non simul creantur.

Præterea, Gregorius Nyssenus dicit (in lib. de Creatione hominis, cap. XXIX, paulo a princ.), quod assertio utriusque opinionis vituperatione non caret: et eorum qui prius animas in suo quodam statu atque ordine fabulantur, et eorum qui eas post corpora creatas existimant.

Præterea, Hieronymus dicit in symbolo fidei, quem composuit (Pelagius in expositione fidei ad Damasum): *Eorum condemnamus errorem qui dicunt animas ante peccasse, vel in cœlis conversatas fuisse, quam in corpora inmitterentur*.

Præterea, proprius actus fit in propria materia. Sed anima est proprius actus corporis. Ergo in corpore anima creatur.

Respondeo dicendum, quod sicut supra, art. 9, dictum est, quorundam opinio fuit, quod animæ omnes simul creatæ fuerunt extra corpus: cujus quidem opinionis falsitas potest ad præsens quatuor rationibus ostendi. Quarum prima est, quod res creatæ sunt a Deo in sua perfectione naturali. Perfectum enim naturaliter præcedit imperfectum, secundum Philosophum (de Coel., lib. I, com. XII). Et Boetius dicit (de Cons., lib. X, pros. x) quod natura a perfectis sumit exordium. Anima autem non habet perfectionem suæ naturæ extra corpus, cum non sit per seipsam species completa alicujus naturæ, sed sit pars humanæ naturæ: alias oporteret quod ex anima et corpore non fieret unum nisi per accidens. Unde non fuit anima humana extra corpus creata. Quicumque autem posuerunt animas extra corpora fuisse antequam corporibus unirentur, aestimaverunt eas esse naturas perfectas, et quod naturalis perfectio animæ non est in hoc quod anima corpori uniretur, sed uniretur ei accidentaliter, sicut homo indumento; sicut Plato dicebat, quod homo non est ex anima et corpore, sed est anima utens corpore. Et propter hoc omnes qui posuerunt animas extra corpora creati, posuerunt transeorporationem animarum: ut sic anima exuta a corpore uno, alteri corpori uniretur, sicut homo exutus uno vestimento induit alterum. Secunda ratio est Avicennæ. Cum enim anima non sit composita ex materia et forma (distinguitur enim et a materia et a composito in II de Anima) distinctio animarum ab invicem esse non posset nisi secundum formalem differentiam, si solum secundum seipsas distinguerentur. Formalis autem differentia diversitatem speciei inducit. Diversitas autem secundum numerum in eadem specie ex differentia materiali procedit: quæ quidem animæ competere non potest secundum naturam ex qua fit, sed secundum materiam in qua. Sic ergo solum ponere possumus plures animas humanas

eiusdem speciei, numero diversas esse, si a sui principio corporibus uniantur, ut earum distinctio ex unione ad corpus quodammodo proveniat sicut a materiali principio, quamvis sicut ab efficiente principio talis distinctio sit a Deo. Si vero extra corpora animæ humane fuissent creatæ, oportuisset eas esse specie differentes, sublato distinctionis materiali principio, sicut et omnes substantiæ separate a Philosophis ponuntur specie differentes. Tertia ratio est, nam anima rationalis humana non differt secundum substantiam a sensibili et vegetabili, sicut superius est ostensum: vegetabilis autem et sensibilis animæ origo non potest esse nisi in corpore, cum sint actus quarundam partium corporis; unde nec anima rationalis potest nisi in corpore creari secundum naturæ suæ convenientiam, tamen absque divinæ præiudicio potestatis. Quarta ratio est, quia si anima rationalis extra corpus creata fuit, et ibi habuit sui esse naturalis complementum, impossibile est convenientem causam assignare unionis ejus ad corpus. Non enim potest dici, quod proprio motu se corporibus adjunxit, cum videamus quod deserere corpus non subiaceat animæ potestati; quod esset, si ex voluntate sua corpori esset unita. Et præterea si sunt creatæ omnino separate, non potest dici quare uno corporis voluntatem separate animæ illexisset. Nec iterum potest dici, quod post aliquos annorum circuitus naturalis ei appetitus supervenerit corpori adherendi; et quod ex operatione naturæ hujusmodi unio sit causata. Nam ea quæ certo-temporis spatio secundum naturam aguntur, ad motum cœli reducuntur sicut ad causam, per quam temporum spatia mensurantur. Animas autem separate non est possibile celestium corporum motibus subjacere. Similiter non potest dici, quod a Deo sint corpori alligatæ, si eas prius absque corporibus creavisset. Si enim dicitur, quod ad earum perfectionem hoc fecit, non fuisset ratio quare absque corporibus crearentur. Si vero in earum penam hoc factum est, ut corporibus quasi quibusdam carceribus intruderentur, sicut Origenes dixit, propter peccata commissa, sequeretur quod institutio naturarum ex spiritualibus et corporalibus substantiis compositarum, esset per accidens, et non ex prima Dei intentione: quod est contra id quod legitur Genes., 1, 31: *Vidi Deum cuncta quæ fecerat, et erant valde bona*; ubi manifeste ostenditur bonitatem Dei et non malitiam cuiuscumque creaturæ fuisse causam bonorum operum condendorum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Augustinus in lib. super Gen. ad lit., et præcipue inquirendo de origine animæ, loquitur magis investigando quam asserendo, sicut ipsemet dicit.

AD SECUNDUM dicendum, quod universum in sui principio fuit perfectum quantum ad species, et non quantum ad omnia individua; vel quantum ad causas rerum naturalium, ex quibus possunt postmodum alia propagari, non quantum ad omnes effe-

ctus. Animæ vero rationales quamvis non fiant a causis naturalibus; tamen corpora, quibus divinitus infunduntur sicut sibi connaturalibus, per operationem naturæ fiunt.

AD TERTIUM dicendum, quod in ludo non queritur aliquid propter ludum. Sed ex motu quo Deus creaturas corporales movet, queritur aliquid propter ipsum motum, scilicet completus numerus electorum, quo habito motus cessabit: licet non substantia mundi.

AD QUARTUM dicendum, quod multitudo animarum pertinet ad essentialem perfectionem universi ultimam, sed non primam, cum tota corporum mundi transmutato ordinem quodammodo ad animarum multiplicationem; ad quam requiritur corporum multiplicatio, ut ostensum est, in corp.

AD QUINTUM dicendum, quod Platonici ponebant naturam animarum per se esse completam, et accidentaliter corporibus uniri: unde etiam ponebant transitum animarum de corpore ad corpus. Ad quod ponendum præcipue inducebantur per hoc quod ponebant humanas animas immortales, et generationem nunquam deficere. Unde ad infinitatem animarum removendam ponebant fieri quendam circulum, ut animæ prius exeuntes iterato unirentur. Et secundum hanc opinionem, quæ erronea est, Macrobius loquitur: unde ejus auctoritas in hac parte non est recipienda.

AD SEXTUM dicendum, quod Philosophus (in II de Anima, loc. cit.) non dicit animam efficientem esse causam corporis, sed causam unde est principium motus, in quantum est principium motus localis in corpore, et augmenti, et aliorum hujusmodi, ut ipsemet exponit ibidem.

AD SEPTIMUM dicendum, quod in auctoritate illa intelligitur irascibilitas et concupiscibilitas inesse animæ prius quam corpori uniretur, natura, non tempore: quia anima hoc non habet a corpore, sed potius corpus ab anima.

AD OCTAVUM dicendum, quod anima mensuratur tempore secundum esse quo unitur corpori; quamvis prout consideratur ut substantia quædam spiritualis, mensuretur ævo. Non tamen oportet quod tunc inceperit ævo mensurari quando et Angeli.

AD NONUM dicendum, quod licet ævum non habeat prius et posterius quantum ad ea quæ mensurat, nihil tamen prohibet quin unum altero prius ævo participet.

AD DECIMUM dicendum, quod licet Angelus et anima conveniant in natura intellectuali, differunt tamen in hoc quod Angelus est quædam natura in se completa, unde per se creari potuit; anima vero, cum perfectionem suæ naturæ habeat in hoc quod corpori unitur, non debuit in cælo, sed in corpore cuius est perfectio, creari.

AD UNDECIMUM dicendum, quod anima, licet sit secundum se

simplicior (1) omni corpore, tamen est forma et perfectio corporis ex elementis compositi, cujus locus est circa medium, cum quo simul oportet eam hic creari.

AD DUODECIMUM dicendum, quod prima perfectio animæ attenditur secundum esse suum naturale : quæ quidem perfectio consistit in unione ejus ad corpus; et ideo a principio debuit in loco corporis creari. Ultima autem perfectio ejus est in hoc quod communicat cum substantiis aliis intellectualibus; et illa perfectio dabitur ei in celo.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod animæ quæ modo creantur, licet sint novæ creaturæ secundum numerum, tamen sunt antiquæ secundum speciem suam: præcesserunt enim in operibus sex dierum in suo simili secundum speciem, idest in animabus primorum parentum.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod opus creationis quo naturæ principia instituntur, oportet præcedere opus propagationis. Non autem tale opus est animarum creatio.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum est, quod ad justitiam pertinet reddere debitum; unde contra justitiam fit, si inæqualia æqualibus (2) dantur, quando debita redduntur, non autem quando gratis aliqua dantur : quod convenit in creatione animarum. Vel potest dici, quod ista diversitas non procedit ex diverso merito animarum, sed ex diversa dispositione corporum : unde et Plato dicebat (in dialog. X de Legibus, a medio), quod formæ infunduntur a Deo secundum merita materiæ.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod licet anima dependeat a corpore quantum ad sui principium, ut in perfectione suæ naturæ incipiat, tamen quantum ad sui finem non dependet a corpore, quia acquiritur sibi esse in corpore ut rei subsistenti : unde, destructo corpore, nihilominus manet in suo esse, licet non in completionem suæ naturæ, quam habet in unione ad corpus.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod natura corporis non aggravat animam, sed ejus corruptio, ut ex ipsa auctoritate ostenditur.

ARTICULUS XI. — *Utrum anima sensibilis vel vegetabilis sit per creationem, vel traducatur ex semine.* (I part., quæst. cxviii, art. 1; et I dist. xviii, quæst. ii, art. 3; et II cont. Gent., cap. lxxxvi.)

Undecimo quæritur, utrum anima sensibilis sit per creationem, vel traducatur ex semine. Et videtur quod sic, hac ratione. Eorum enim quæ sunt ejusdem rationis, est idem modus procedendi in esse. Sed anima sensibilis et vegetabilis in homine est et in brutis et in plantis ejusdem speciei vel rationis. In homine autem sunt per creationem, cum sint ejusdem substantiæ

(1) *Al.* simpliciter. — (2) *Al.* inæqualibus.

cum anima rationali, quæ est per creationem, ut ostensum est (art. 9). Ergo etiam in brutis et in plantis vegetabilis et sensibilis sunt per creationem.

2. Sed dices, quod anima sensibilis et vegetabilis est in plantis et brutis ut forma et perfectio; in hominibus autem ut dispositio. — Sed contra, quanto aliquid est nobilius, tanto nobiliori modo exit in esse. Sed nobilius est esse formam et perfectionem quam esse dispositionem. Si ergo anima sensibilis et vegetabilis in hominibus, in quibus sunt ut dispositiones, exeunt in esse per creationem, qui est nobilissimus modus procedendi in esse, cum nobilissimæ creaturæ hoc modo esse incipiant; videtur quod multo magis in plantis et brutis sint productæ per creationem.

3. Præterea (in I Phys., com. xvii), dicit Philosophus: *Quod vere est, idest substantia, nulli est accidens.* Si ergo anima sensibilis et vegetabilis sunt in brutis et in plantis ut formæ substantiales, non possunt esse in homine ut dispositiones accidentales.

4. Præterea, ex virtute generantis producitur aliquid in esse in rebus viventibus per virtutem quæ est in semine. Sed in semine non est anima sensibilis vel vegetabilis in actu. Cum ergo nihil agat nisi secundum quod est in actu, videtur quod ex virtute seminis non possit produci anima sensibilis vel vegetabilis; et ita nec per generationem, sed per creationem.

5. Sed dices, quod virtus quæ est in semine, licet non sit anima sensibilis acta, agit tamen in virtute animæ sensibilis, quæ erat in patre, a quo semen decidit. — Sed contra, quod agit in virtute alterius, agit ut instrumentum illius. Instrumentum autem non movet nisi motum; movens autem et motum oportet esse simul, ut probatur VII Phys. (a com. x usque ad xiii). Cum ergo virtus quæ est in semine, non sit conjuncta animæ sensibili generantis, videtur quod non possit agere ut instrumentum ejus, nec in virtute illius.

6. Præterea, instrumentum se habet ad principale agens sicut virtus mota et imperata ad virtutem motivam et imperantem, quæ est vis appetitiva et motiva. Sed virtus mota imperata non movet, si separaretur a motiva imperante, ut patet in partibus animalis decisis. Ergo nec virtus quæ est in semine deciso potest operari in virtute generantis.

7. Præterea, quando effectus deficit a perfectione causæ, non potest se extendere in propriam causæ actionem; diversitati enim naturarum attestatur diversitas actionum. Sed virtus quæ in semine, etsi sit effectus animæ sensibilis generantis, tamen constat quod deficit a perfectione ipsius. Ergo non potest in actionem quæ proprie competeret animæ sensibili, scilicet producere animam sibi similem in specie.

8. Præterea, ad corruptionem subjecti sequitur corruptio

formæ et virtutis. Sed sperma in processu generationis corrumpitur, et aliam formam recipit, ut Avicenna dicit. Ergo virtus illa corruptipiva quæ erat in semine; non ergo per eam potest produci anima sensibilis in esse.

9. Præterea, natura inferior non agit nisi mediante calore et aliis qualitatibus activis et passivis. Sed calor non potest producere animam sensibilem in esse: quia nihil agit ultra suam speciem; nec potest esse factum nobilissimè faciente. Ergo anima sensibilis vel vegetabilis non potest educi in esse per aliquod agens naturale; et ita est a creatione.

10. Præterea, agens materiale non agit influendo, sed materiam transmutando. Sed per transmutationem materiæ non pervenitur nisi ad formam accidentalem. Ergo per agens naturale non potest produci anima sensibilis et vegetabilis, quæ sunt formæ substantiales.

11. Præterea, anima sensibilis vel vegetabilis habent quandam quidditatem, quæ quidditas est ab alio facta. Hæc autem quidditas non erat ante generationem, nisi quia materia poterat eam habere. Ergo oportet quod produceretur ab aliquo agente quod operetur non ex materia; et hujusmodi est solus Deus creans.

12. Præterea, animalia generata ex semine sunt nobiliora animalibus ex putrefactione generatis, utpote perfectiora, et sibi similibus generativa. Sed in animalibus ex putrefactione generatis animæ sunt a creatione: non enim est dare aliquid agens simile in specie a quo in esse producantur. Ergo videtur multo fortius quod animæ animalium ex semine generatorum sint a creatione.

13. Sed dices, quod per virtutem cœlestis corporis produceretur anima sensibilis in animalibus ex putrefactione generatis, sicut et in aliis per virtutem formativam in semine. — Sed contra, sicut dicit Augustinus (in lib. de vera Religione, cap. LV), substantia vivens præeminet cuilibet substantiæ non viventi. Sed corpus cœleste non est substantia vivens, cum sit inanimatum. Ergo ejus virtute produci non potest anima sensibilis, quæ est principium vite.

14. Sed dices, quod corpus cœleste potest esse causa animæ sensibilis, prout agit in virtute intellectualis substantiæ quæ ipsum movet. — Sed contra, quod recipitur in alio, est in eo per modum recipientis, et non per modum sui. Si ergo virtus intellectualis substantiæ recipitur in corpore cœlesti non vivente, non erit ibi ut virtus vitalis quæ possit esse principium vite.

15. Præterea, substantia intellectualis non solum vivit, sed etiam intelligit. Si ergo per ejus virtutem corpus cœleste ab ea motum potest conferre vitam, pari ratione conferre poterit intellectum; et ita anima rationalis erit a generante; quod est falsum.

16. Præterea, si anima sensibilis est ab aliquo agente naturali, et non per creationem, aut ergo produceretur a corpore, aut ab anima. Sed non a corpore, quia sic corpus ageret ultra suam speciem; nec iterum ab anima: quia vel oporteret totam animam patris in filium transfundi, et sic pater absque anima remaneret; vel quoad partem ejus, et sic in patre non remaneret tota anima: quorum utrumque est falsum. Ergo anima sensibilis non est a generante, sed a create.

17. Præterea. Commentator dicit (in III de Anima), quod nulla virtus cognoscitiva est ab actione elementorum commixtorum. Sed anima sensibilis est virtus cognoscitiva. Ergo non est ab actione elementorum; et ita nec per actionem naturæ, cum nulla actio naturæ in istis inferioribus sit absque actione elementorum.

18. Præterea, nulla forma potest esse movens, quæ non est subsistens; unde formæ elementorum, secundum Philosophum (in VIII Phys., com. xxviii et xxx), non sunt moventes; sed generans et removens prohibens. Sed anima sensibilis est movens, cum omne animal a sua anima moveatur. Ergo anima sensibilis non est forma tantum, sed est substantia per se existens. Constat etiam quod non est ex materia et forma composita. Omnis autem talis substantia educitur in esse per creationem, et non aliter. Ergo anima sensibilis educitur in esse per creationem.

19. Sed dices, quod anima sensibilis non movet per se corpus, sed ipsum corpus animatum movet seipsum. — Contra, Philosophus probat (in VIII Physic.), quod in quolibet movente seipsum oportet unam partem esse quæ sit movens tantum, et alteram quæ sit mota. Sed corpus non potest esse movens tantum, quia nullum corpus movet nisi motum. Ergo oportet quod anima sit movens tantum; et ita sensibilis anima habet operationem in qua non communicat sibi corpus; et sic anima sensibilis erit substantia subsistens.

20. Sed dices, quod anima sensibilis movet secundum imperium appetitivæ virtutis, cujus actus communiter est animæ et corporis. — Sed contra, in animali non solum movet vis quæ imperat motum, sed etiam est ibi vis exequens motum; cujus operatio non poterit esse animæ et corpori communis, rationibus prædictis; et sic oportet quod anima sensibilis aliquam operationem per se habeat. Ergo est substantia per se subsistens; et ita per creationem educitur in esse, et non per generationem naturalem.

Sed contra est quod dicitur Genes., 1, 20: *Producant aque reptile animæ viventis*; et ita videtur quod anime sensibiles reptilium et aliorum animalium sint ex actione corporum elementorum.

Præterea, sicut se habet corpus patris ad ejus animam, ita

et corpus filii ad ejus animam. Ergo commutatum, sicut se habet corpus filii ad corpus patris, ita et anima filii ad animam patris. Sed corpus filii traducitur a corpore patris. Ergo anima filii traducitur ab anima patris.

Respondeo dicendum, quod circa productionem formarum substantialium, Philosophorum opiniones diversificantur. Nam quidam dixerunt (1), quod agens naturale solummodo disponit materiam; forma autem, quæ est ultima perfectio, provenit a principiis supernaturalibus. Quæ quidem opinio ex duobus præcipue ostenditur esse falsa. Primo quidem ex hoc quod, cum formarum naturalium et corporalium non consistat nisi in unione ad materiam; ejusdem agentis esse videtur eas producere ejus est materiam transmutare. Secundo, quia cum hujusmodi formæ non excedant virtutem et ordinem et facultatem principiorum agentium in natura, nulla videtur necessitas, eorum originem in principia reducere aliora; unde Philosophus dicit (in VII Metaph., com. xxviii), quod caro et os generantur a forma quæ est in his carnibus et in his ossibus: secundum cujus sententiam non solum agens naturale disponit materiam, sed educit formam in actum, e converso primæ opinioni. Ab hac autem generalitate formarum oportet excludere animam rationalem. Ipsa enim est substantia per se subsistens; unde esse suum non consistit tantum in hoc quod est materiæ uniri; alias separari non posset: quod falsum esse etiam ejus operatio ostendit, quæ est animæ secundum seipsam absque corporis communione. Nec potest aliter operari quam fit. Quod enim per se non est, per se non operatur. Et iterum intellectualis natura totum ordinem et facultatem excedit materialium et corporalium principiorum; cum intellectus intelligendo omnem corporalem naturam transcendere possit: quod non esset, si ejus natura infra limites corporalis naturæ contineretur. Neutrum autem horum de anima sensibili vel vegetabili dici potest. Esse autem hujusmodi animarum non potest consistere nisi in unione ad corpus: quod eorum operationes ostendunt; quæ sine organo corporali esse non possunt: unde nec esse earum est eis absolute sine dependentia ad corpus. Propter quod nec a corpore separari possunt, nec iterum in esse produci, nisi quatenus producatur corpus in esse. Unde sicut producitur corpus per actum naturæ generantis, ita et animæ prædictæ. Ponere autem eas seorsum per creationem fieri, videtur redire in opinionem eorum qui ponebant hujusmodi animas post corpora remanere, cum utrumque simul in lib. de Eccl. dogmatibus condemnentur. Hujusmodi etiam animæ ordinem principiorum naturalium non excedunt. Et hoc patet earum operationes considerantibus. Nam secundum ordinem naturarum sunt etiam ordines actionum. Invenimus autem quasdam formas quæ se ulterius non extendunt

(1) *Al. nempe dixerunt.*

quam ad id quod per principia materialia fieri potest; sicut formæ elementares et mixtorum corporum, quæ non agunt ultra actionem calidi et frigidi; unde sunt penitus materiæ immersæ. Anima vero vegetabilis, licet non agat nisi mediantibus qualitatibus prædictis, attingit tamen operatio ejus ad aliquid in quod qualitates prædictæ se non extendunt, videlicet ad producendum carnem et os, et ad præfigendum terminum augmento, et ad hujusmodi; unde et adhuc retinetur infra ordinem materialium principiorum, licet non quantum formæ præmissæ. Anima vero sensibilis non agit per virtutem calidi et frigidi de necessitate, ut patet in actione visus et imaginationis et hujusmodi; quamvis ad hujusmodi operationes requiratur determinatum temperamentum calidi et frigidi ad constitutionem organorum, sine quibus actiones prædictæ non fiunt; unde non totaliter transcendit ordinem materialium principiorum, quamvis ad ea non tantum deprimitur, quantum formæ prædictæ. Anima vero rationalis etiam agit actionem ad quam virtus calidi et frigidi non se extendit; nec eam exercet per virtutem calidi et frigidi, nec organo etiam corporali; unde ipsa sola transcendit ordinem naturalium principiorum; non autem anima sensibilis in brutis, vel vegetabilis in plantis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet anima sensibilis in hominibus et brutis sit ejusdem rationis secundum genus, non tamen est ejusdem rationis secundum speciem, sicut nec idem animal specie est homo et brutum; unde et operationes animæ sensibilis sunt multo nobiliores in homine quam in brutis, ut patet in tactu et in apprehensivis interioribus. Nec oportet eorum quæ sunt in genere, si specie differant, esse unum modum procedendi in esse, ut patet per animalia generata ex semine et ex putrefactione; quæ in genere conveniunt, et specie differunt.

AD SECUNDUM dicendum, quod in homine non dicitur anima sensibilis ut dispositio, quasi sit aliud in substantia ab anima rationali, et sit dispositio ad ipsam; sed quia non distinguitur sensibile a rationali in homine, nisi sicut potentia a potentia. Anima vero sensibilis in bruto distinguitur ab anima rationali hominis sicut una forma substantialis ab alia. Et tamen sicut potentia sensibilis in homine et vegetabilis fluunt ab essentia animæ, ita et in brutis et in plantis. Sed in hoc differunt quia in plantis non fluunt ab essentia animæ nisi potentia vegetabiles, et ideo ab eis anima denominatur; in brutis vero non solum vegetabiles, sed etiam sensibiles a quibus denominatur eorum anima; in homine vero præter has etiam intellectuales a quibus denominatur.

AD TERTIUM dicendum, quod substantia, a qua potentia sensibilis fluit, tam in brutis quam in hominibus est forma substantialis; potentia vero utrobique est accidens.

AD QUARTUM dicendum, quod anima sensibilis non est actu

in semine secundum propriam speciem, sed sicut in virtute activa; sicut domus in actu est in mente artificis ut in virtute activa; et sicut formæ corporales sunt in virtutibus celestibus.

AD QUINTUM dicendum, quod instrumentum intelligitur moveri a principali agente, quamdiu retinet virtutem a principali agente impressam; unde sagitta tamdiu movetur a projectente, quamdiu manet vis impulsus projectientis. Sicut etiam generatum tamdiu movetur a generante in gravibus et levibus quamdiu retinet formam sibi traditam a generante; unde et semen tamdiu intelligitur moveri ab anima generantis, quamdiu remanet ibi virtus impressa ab anima, licet corporaliter sit divisum. Oportet autem movens et motum esse simul quantum ad motus principium, non tamen quantum ad totum motum, ut apparet in projectis.

AD SEXTUM dicendum, quod vis appetitiva animæ non habet imperium nisi super corpus unum; unde pars decisa non obedit animæ appetitive ad votum. Sed semen non movetur ab anima generantis per imperium, sed per ejuſdem virtutis transfusionem, quæ in semine manet etiam postquam fuerit decisum.

AD SEPTIMUM dicendum, quod anima sensibilis et vegetabilis de potentia materiæ educuntur, sicut et formæ aliæ materiales ad quarum productionem requiritur virtus materiam transmutans. Virtus autem quæ est in semine, licet deficiat ab aliis actionibus animæ, hanc tamen habet. Sicut enim per animam materia transmutatur, ut convertatur in totum in actione nutrimenti; ita et per virtutem prædictam transmutatur materia, ut generetur conceptum; unde nihil prohibet quin virtus prædicta operetur quantum ad hoc ad actionem animæ sensibilis in virtute ipsius.

AD OCTAVUM dicendum, quod virtus prædicta radicatur in spiritu, qui in semine includitur, sicut in subjecto. Fere autem totum semen, ut dicit Avicenna, in spiritum convertitur. Unde licet corpulenta materia, ex qua conceptum formatur, multoties per generationem transmutetur, non tamen virtutis prædictæ subjectum destruitur.

AD NONUM dicendum, quod sicut calor agit ut instrumentum formæ substantialis ignis, ita nihil prohibet quin agat ut instrumentum animæ sensibilis ad educendum animam sensibilem in actum, non quod propria virtute hoc possit.

AD DECIMUM dicendum, quod materia transmutatur non tantum transmutatione accidentali, sed etiam substantiali; utraque enim forma in materiæ potentia præexistit; unde agens naturale quod materiam transmutat, non solum est causa formæ accidentalis, sed etiam substantialis.

AD DECIMUMPRIMUM dicendum, quod anima sensibilis cum non sit res subsistens, non est quidditas, sicut nec aliæ formæ materiales, sed est pars quidditatis, et esse suum est in con-

cretionem ad materiam; unde nihil aliud est animam sensibilem produci, quam materiam de potentia in actum transmutari.

AD DECIMUMSECUNDUM dicendum, quod quanto aliquid est imperfectius, tanto ad ejus constitutionem pauciora requiruntur. Unde cum animalia ex putrefactione generata sint imperfectiora animalibus quæ ex semine generantur, in animalibus ex putrefactione generatis sufficit sola virtus celestis corporis quæ etiam in semine operatur, licet non sufficiat sine virtute animæ ad producendum animalia ex semine generata: virtus enim celestis corporis in inferioribus corporibus relinquatur, in quantum ab eo transmutantur, sicut a primo alterante. Et propter hoc dicit Philosophus, in libro de Animalibus, quod omnia corpora inferiora sunt plena virtutibus animæ. Cælum autem licet non sit simile in specie cum hujusmodi animalibus ex putrefactione generatis, est tamen similitudo quantum ad hoc quod effectus in causa activa virtualiter præexistit.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod corpus cæleste etsi non sit vivum, agit tamen in virtute substantiæ viventis a qua movetur, sive sit Angelus sive sit Deus. Secundum Philosophos tamen ponitur corpus cæleste animatum et vivum.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod virtus substantiæ spiritualis moventis relinquatur in corpore celesti et motu ejus, non sicut forma habens esse completum in natura, sed per modum intentionis, sicut virtus artis est in instrumento artificis.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum est, quod anima rationalis, ut dictum est, excedit totum ordinem corporalium principiorum; unde nullum corpus potest agere etiam ut instrumentum ad ejus productionem.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod anima sensibilis producit in concepto non per actionem corporis nec per decisionem animæ, sed per actionem virtutis formative, quæ est in semine ab anima generante, ut dictum est.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod virtus cognoscitiva negatur esse ab actione elementorum, quasi elementorum virtutes ad eam causandam sufficient sicut sufficient ad causandam duritiem et molliem. Non autem negatur quin instrumentaliter aliquo modo cooperari possit.

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod anima sensibilis movet per appetitum. Actio vero appetitus sensibilis non est animæ tantum, sed compositi; unde talis vis habet determinatum organum. Unde non oportet ponere, quod anima sensibilis aliquam operationem habeat absque corporis communiione.

AD DECIMUMNONUM dicendum, quod corpus potest movere quasi non motum specie illa motus qua movet, licet non possit movere nisi aliquo modo motum; corpus enim cæli alterat non alteratum, sed localiter motum; et similiter organum virtutis appetitive movet localiter non motum sed aliquo modo altera-

tum localiter. Operatio enim appetitive sensibilis sine corporali alteratione non contingit, sicut patet in ira et in hujusmodi passionibus.

AD VICESIMUM dicendum, quod vis motiva exequens motum est magis dispositio mobilis qua natum est moveri a tali motore, quam sit per se movens.

ARTICULUS XII. — *Utrum anima sensibilis vel vegetabilis sit in semine a principio quando deciditur.*

Duodecimo quaeritur, utrum anima sensibilis vel vegetabilis sit in semine a principio quando deciditur. Et videtur quod sic. Quia, ut Gregorius Nyssenus dicit (lib. de Creat. hominis, cap. xxvi, paulo a princip.), *utriusque opinionis assertio vituperatione non caret; et eorum qui prius vivere animas in suo quodam statu atque ordine fabulantur, et eorum qui eas post corpora creatas existimant.* Sed si anima in semine non fuit in sui principio, oportet eam fieri post corpus. Ergo anima a principio fuit in semine.

2. Præterea, si anima sensibilis a principio non fuit in semine, sicut nec rationalis; eadem ratio erit de sensibili et rationali. Sed anima rationalis est a creatione. Ergo et anima sensibilis est a creatione: cuius contrarium est ostensum.

3. Præterea, Philosophus dicit in XVI de Animalibus (II de Gener. animal., cap. iv) quod virtus quæ est in semine est sicut filius de domo patris egrediens. Sed filius est ejusdem speciei cum patre. Ergo et illa virtus quæ est in semine est ejusdem speciei cum anima sensibili, a qua derivatur.

4. Præterea, Philosophus dicit in XVI de Animalibus (ubi sup.), quod virtus illa est sicut ars, quæ si in materia esset, ad perfectionem artificii operaretur. Sed in arte est species artificii. Ergo in illa virtute seminis est species animæ sensibilis quæ per semen producitur.

5. Præterea, decisio seminis est naturalis, decisio vero animalis anulosi est contra naturam. Sed in parte animalis anulosi decisio est anima, ut Philosophus dicit. Ergo multo magis est in semine decisio.

6. Præterea, Philosophus dicit, in XVI de Animalibus (ibid.), quod mas in generatione animalis dat animam. Sed nihil est egrediens a patre nisi semen. Ergo anima est in semine.

7. Præterea, accidens non transfunditur nisi per transfusionem subjecti. Sed aliquæ ægritudines transfunduntur a parentibus in filios, sicut lepra et podagra et hujusmodi. Ergo et eorum substantia transfunditur. Hæc autem non sunt sine anima. Ergo anima est a principio in semine.

8. Præterea, Hippocrates dicit, quod per decisionem venæ quæ est juxta aures, generatio impeditur. Hoc autem non esset nisi semen decideretur a toto corpore, quasi actio per prius

existens. Ergo cum id quod est actu pars animalis, habeat animam, videtur quod semen a principio habeat animam.

9. Præterea, idem dicit, quod equus quidam propter nimium coitum inventus est sine cerebro. Hoc autem non esset, nisi semen decideretur ab eo quod est actu pars. Ergo idem quod prius.

10. Præterea, quod est superfluum, non est de substantia rei. Si ergo semen sit superfluum, non erit de substantia generantis: et ita filius, qui est ex semine, non erit de substantia patris; quod est inconveniens. Ergo semen est de substantia generantis; et ita est ibi anima in actu.

11. Præterea, omne quod caret anima, est inanimatum. Si ergo semen caret anima, erit inanimatum; et sic corpus inanimatum transmutabitur, et fiet animatum; quod videtur inconveniens. Ergo anima est a principio in semine.

Sed contra est quod Philosophus dicit (in lib. II de Anima, text. x) quod semen et fructus est in tali potentia ad animam, quæ est abiciens animam.

Præterea, si semen a principio habet animam, hoc non videtur esse possibile nisi duobus modis; vel quod tota anima generantis in semen transeat; vel quod pars ejus. Utrumque autem horum videtur esse inconveniens; quia ex primo sequitur quod non remaneat anima in patre, ex secundo autem sequitur quod non remaneat ibi tota. Ergo anima non est in semine a principio.

Respondeo dicendum, quod opinio quorundam fuit, quod anima a principio decisionis esset in semine, volentes quod sicut corpus divideretur a corpore, ita simul anima propagaretur ab anima, ut statim cum corporis particula esset etiam ibi anima. Hæc autem opinio non videtur esse vera; quia, secundum quod Philosophus probat in XV de Animalibus (lib. I de Gener. animal., cap. xviii et xix), semen non deciditur ab eo quod fuit actu pars, sed quod fuit superfluum ultimæ digestionis; quod nondum erat ultima assimilatione assimilatum. Nulla autem corporis pars est actu per animam perfecta, nisi sit ultima assimilatione assimilata; unde semen ante decisionem nondum erat perfectum per animam, ita quod anima esset forma ejus; erat tamen ibi aliqua virtus, secundum quam jam per actionem animæ erat alteratum et deductum ad dispositionem propinquam ultimæ assimilationi; unde et postquam decisum est, non est ibi anima, sed aliqua virtus animæ. Et propter hoc, in XVI de Animalibus (II de Gener. animal., cap. iii) Philosophus dicit, quod in semine est virtus principii animæ. Et præterea si anima esset in semine a principio, aut esset ibi habens actu speciem animæ, aut non, sed ut quædam virtus, quæ converteretur postmodum in animam. Primum esse non potest; quia cum anima sit actus corporis organici, ante qualemcumque organisationem corpus susceptivum animæ esse non potest. Et etiam sic sequitur

quod totum id quod agit in seminibus, non est nisi quædam dispositio materiæ, et per consequens non esset generatio, cum generatio non sequatur, sed præcedat formam substantialiter. Nisi forte dicatur, quod corporis sit alia forma substantialis præter animam; ex quo sequitur quod anima non substantialiter corpori uniretur, utpote adveniens corpori, postquam est jam per aliam formam hoc aliquid constitutum. Sequeretur ulterius quod generatio viventis non esset generatio, sed decisio quædam; sicut pars ligni separatur a ligno, ut sit actu lignum. Secunda pars divisionis prædictæ esse non potest; quia secundum hoc sequeretur quod forma substantialis non subito sed successive in materia proveniret; et sic in substantia esset motus, sicut in quantitate et qualitate; quod est contra Philosophum (in V Phys., com. xviii et præc.) et etiam formæ substantiales recipere magis et minus: quod est impossibile. Unde relinquitur quod anima non est in semine, sed virtus quædam animæ, quæ agit ad animam producendam, ab anima derivata.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod corpus viventis, utpote leonis vel olivæ, non est anima, sed est semen corporis tantum ante animam, et ante virtutem quæ agit ad animam. Eadem enim est proportio seminis ad virtutem hujusmodi, et corporis ad animam.

AD SECUNDUM dicendum, quod hoc interest inter animam rationalem et alias animas, quod anima rationalis non est ex virtute seminis sicut aliæ animæ; quamvis nulla anima sit in semine a principio.

AD TERTIUM dicendum, quod virtus illa non assimilatur filio egredienti de domo patris quantum ad complementum speciei, sed quantum ad acquisitionem eorum quæ desunt utrique ad aliquid complementum. Perfectio enim prima plerumque manifestatur per similitudinem perfectionis secundæ.

AD QUARTUM dicendum, quod assimilatio inter virtutem prædictam et artem procedit quantum ad hoc quod sicut artificiatum præexistit in arte sicut in virtute activa, ita et res viva generanda in virtute formativa.

AD QUINTUM dicendum, quod ex hoc ipso decisio animalis annulosa est violenta et contra naturam, quod pars decisa erat actu pars, et perfecta per animam; unde per decisionem materiæ anima in utraque parte remanet; quæ quidem erat in toto una in actu, et plures in potentia. Quod quidem accidit per hoc quod hujusmodi animalia fere sunt similia in toto et partibus; nam eorum animæ, quia imperfectiores sunt aliis, modicam diversitatem organorum requirunt. Et inde est quod una pars decisa potest esse animæ susceptiva, utpote habens tantum de organis quantum sufficit ad talem animam suscipiendam; sicut accidit in aliis corporibus similibus, utpote ligno et lapide, aqua et aere. Ex hoc autem Philosophus probat in XV de Animalibus

(lib. I de Generat. animal., cap. xviii), quod sperma non fuit actu pars ante decisionem; quia ejus decisio non fuisset naturalis, sed modus corruptionis cuiusdam. Unde non oportet quod per decisionem seminis in ipso semine anima remaneat.

AD SEXTUM dicendum, quod mas dicitur dare animam, in quantum in semine maris continetur virtus quæ agit ad animam.

AD SEPTIMUM dicendum, quod ægritudines, de quibus est objectio, non traduntur cum semine quasi actu in semine sint, sed quia est principium eorum in semine, per aliquam seminis indispositionem.

AD OCTAVUM dicendum, quod cum sperma sit quædam superfluitas, habet quasdam proprias vias, sicut et aliæ superfluitates; quibus intercisis generatio impeditur; non propter hoc quod aliquid ex eo quod erat actu pars, resolvatur.

AD NONUM dicendum, quod sicut immoderatus aliarum superfluitatum fluxus solvit aliquid de eo quod erat jam conversum, per violentiam quandam, et non naturaliter; ita etiam immoderatus fluxus seminis. Ea vero quæ fiunt contra naturam, non sunt in consequentiam naturæ trahenda.

AD DECIMUM dicendum, quod semen est tale superfluum, quod licet non sit actu pars substantiæ patris, est tamen potentia, tota; et ob hoc filius dicitur de substantia patris esse.

AD UNDECIMUM dicendum, quod licet semen non sit animatum actu, est tamen animatum virtute; unde non est simpliciter inanimatum.

ARTICULUS XIII. — *Utrum aliquod ens ab alio possit esse æternum.*
(I part., quæst. xlii, art. 2.)

Tertiodecimo quæritur, utrum aliquod ens ab alio possit esse æternum. Et videtur quod non. Nihil enim quod est semper, indiget aliquo ad hoc quod sit. Omne autem quod est ab alio, indiget eo a quo est, ut sit. Ergo nihil quod est ab alio, est semper.

2. Præterea, nihil accipit quod jam habet. Ergo quod semper est, semper esse habet; ergo quod est semper, non accipit esse. Sed omne quod est ab alio, accipit esse ab eo a quo est. Ergo nihil quod est ab alio, est semper.

3. Præterea, quod est, non generatur neque fit, neque aliquo modo in esse producitur; quia quod fit, non est. Ergo oportet quod omne quod generatur vel fit vel producitur, aliquando non esset. Omne autem quod est ab alio, est hujusmodi. Ergo omne quod est ab alio, aliquando non est. Quod autem aliquando non est, non semper est. Ergo nihil quod est ab alio, est sempiternum.

4. Præterea, quod non habet esse nisi ab alio, in se consideratum, non est. Hujusmodi autem oportet aliquando non

esse. Ergo oportet quod omne quod est ab alio, aliquando non esset, et per consequens non esse sempiternum.

5. Præterea, omnis effectus est posterior sua causa. Quod autem est ab alio, est effectus ejus (1) a quo est. Ergo est posterius eo a quo est; et ita non potest esse sempiternum.

Sed contra est quod Hilarius dicit (lib. XII de Trinit., ante medium), quod ab æterno a Patre natum æternum esse habet quod natum est. Sed Filius Dei natus est ab æterno Patre. Ergo æternum habet quod natum est; ergo est æternum.

Respondeo dicendum, quod cum ponamus Filium Dei naturaliter a Patre procedere, oportet quod ita sit a Patre, quod tamen sit ei cœternus: quod quidem hoc modo apparet. Inter voluntatem enim et naturam hoc interest, quod natura determinata est ad unum, quantum ad id quod virtute naturæ producitur, et quantum ad hoc quod est producere vel non producere; voluntas vero quantum ad neutrum determinata invenitur. Potest tamen aliquis hoc vel illud per voluntatem facere, sicut artifex scammum vel arcam, et iterum facere ea et a faciendo cessare; ignis vero non potest nisi calefacere, si subjectum suæ actionis adsit; nec potest aliud inducere in materiam quam effectum similem sibi; unde etsi de creaturis, quæ divina voluntate ab ipso procedunt, dici possit quod potuit creaturam talem vel talem facere, et tunc vel tunc facere; de Filio tamen, qui naturaliter procedit, hoc dici non potest. Non enim potuit alterius modi esse Filius secundum naturam, quam se habet Patris natura. Nec potuit vel prius vel posterius Filius esse, nisi quando fuit Patris natura. Non enim potest dici, quod divinæ naturæ aliquando perfectio naturæ defuerit, qua adveniente virtute naturæ, Filius Dei sit generatus; cum divina natura sit simplex et immutabilis. Neque potest dici, quod hujusmodi generatio dilata fuerit propter materiæ absentiam vel indispositionem, cum omnino hæc generatio immutabilis sit. Unde relinquitur, quod cum natura Patris ab æterno fuerit, et Filius sit a Patre æternaliter generatus, ac per consequens Patri cœternus. Ariani vero, quia ponebant Filium non naturaliter a Patre procedere, ponebant Filium neque Patri cœqualem neque cœternum, sicut contingit in aliis quæ a Deo procedunt secundum arbitrium voluntatis ipsius. Fuit autem difficile considerare generationem Filii Patri cœternam, propter assuefactionem humanæ cognitionis in consideratione productionis rerum naturalium, in quibus una res ab alia per motum producitur; res autem producta per motum in esse, prius esse incipit in principio quam in termino motus. Cum autem principium motus de necessitate terminus motus duratione præcedat, quod necesse est propter motus successionem, nec possit esse motus principium vel initium sine causa ad

(1) *Al. deest ejus.*

producendum movente; necesse est ut causa movens ad aliquid producendum præcedat duratione id quod ab ea producitur. Unde quod ab aliquo sine motu procedit, simul est duratione cum eo a quo procedit, sicut splendor in igne vel in sole: nam splendor subito et non successive a corpore lucido procedit, cum illuminatio non sit motus, sed terminus motus. Relinquitur ergo quod in divinis, ubi omnino motus locum non habet, procedens sit simul duratione cum eo a quo procedit; et ideo cum Pater sit æternus, Filius et Spiritus sanctus ab eo procedentes sunt ei cœterni.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod si indigentia importet defectum vel carentiam ejus quo indiget; quod semper est, non indiget aliquo ad hoc quod sit. Si vero importet solum ordinem originis ad id a quo est, sic nihil prohibet id quod semper est, aliquo indigere ad hoc quod sit, in quantum non a seipso, sed ab alio esse habet.

AD SECUNDUM dicendum, quod accipiens aliquid non habet illud ante acceptionem, habet vero illud quando jam accepit; unde si ab æterno accipit, ab æterno habet.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procedit in generatione quæ est per motum; quia quod movetur ad esse non est. Et pro tanto dicitur, quod id quod generatur non est, sed quod est generatum est: unde ubi non est aliud generari et generatum esse, ibi non oportet, quod generatur, aliquando non esse.

AD QUARTUM dicendum, quod illud quod habet esse ab alio, in se consideratum, est non ens, si ipsum sit aliud quam ipsum esse quod ab alio accipit; si autem sit ipsum esse quod ab alio accipit, sic non potest in se consideratum, esse non ens; non enim potest in esse considerari non ens, licet in eo quod est aliud quam esse, considerari possit. Quod enim est, potest aliud habere permixtum; non autem esse, ut Boetius dicit in libro de Hebdomadibus. Prima quidem conditio est creaturæ, sed secunda est conditio Filii Dei.

AD QUINTUM dicendum, quod Filius Dei non potest dici effectus: quia non fit, sed generatur. Hoc enim fit cujus esse est diversum a faciente; unde nec Patrem proprie loquendo causam Filii dicimus, sed principium. Nec oportet omnem causam effectum duratione præcedere, sed natura tantum, sicut patet in sole et splendore.

ARTICULUS XIV. — *Utrum quod est a Deo diversum in essentia possit semper fuisse.*

Quartodecimo quæritur, utrum id quod est a Deo diversum in essentia, possit semper fuisse. Et videtur quod sic. Non enim est minor potestas causæ producentis totam rei substantiam